

LIGNINGS

kontakt

NR. 1 – 2010

UTGITT AV LIGNINGSUTVALGET

I dette nummer, bl.a.:

SIDE 3

- Leder

SIDE 4

- Møte med finansministeren

SIDE 8

- Ledelse og økonomisk kriminalitet

SIDE 10

- Økokrims hospitantordning for ansatte i Skatteetaten

SIDE 11

- Samarbeid mot svart økonomi – fellesskap i bekjempelsen av et samfunnsproblem

LIGNINGSUTVALGET

c/o Devold Regnskapskontor
Tverrgaten 10 Marken
5017 Bergen
Telefon 55 32 32 50
Telefaks 55 31 16 23
e-post post@utvalget.no
internett www.utvalget.no

Leder:

Hugo Matre, Universitetet i Bergen

Styremedlemmer:

Jan Narvesen, Sør-Hedmark
Karin Busk, Skatt Øst, Lillestrøm
Helge-Ove Aune, Sør-Troms
Evy Skjefrås, Dalane
Marit Thorstensen, Søre Sunnmøre

Redaktør:

Levi Slåen
Sør-Gudbrandsdal lk
Skatt øst Lillehammer
Telefon 61 05 37 11
Mail: levi.slaen@skatteetaten.no
eller privat: malemale@online.no

Grafisk produksjon:

BODONI

ISSN 0803-0731

Fra Redaktøren:

I dette bladet har vi valgt tema «Svart arbeid og økonomisk kriminalitet». Dette er et stort og alvorlig emne. Det er derfor ekstra hyggelig at vi fikk et større intervju med finansminister Sigbjørn Johnsen. Gjennom dette belyses mange sider ved vårt tema og hvordan regjeringen ser på det.

ITillegg har vi fått et godt innblikk i hvordan Handelshøyskolen BI ser på dette og endog opprettet et eget studie.

Vi har også fått et innlegg om hospiteringsordningen som Økokrim har opprettet for tilsatte i Skatteetaten.

Vi oppfordrer våre lesere til å komme med sine synspunkter!

Levi

Lederen:

Quo Vadis A/S Norge?

En belgier skal ha sagt at han skjønnte ikke hvordan vi nordmenn kunne få samfunnet vårt til å fungere - han hadde inntrykk av at det eneste som stod i hodet på oss var hvordan vi skulle kunne klare å lure hverandre i økonomiske transaksjoner! Men spesielt når det gjaldt skatter og avgifter!

Jeg stilte meg straks det spørsmålet at hvis dette etter hvert har blitt mellomeuropeernes inntrykk av vår moral ovenfor hverandre - hvordan vil det kunne få innflytelse på vår anseelse som samarbeidspartnere i handelssamkvem og økonomiske transaksjoner - forhold som bygger på gjensidighet og lojalitet?

Dagspresse og kringkasting har i hele høst vært opptatt av de utspill som har kommet fra enkelte politikere over hele landet om at de godt kunne tenke seg å arbeide svart i en eller annen størrelsesorden. Om dette skal betraktes som et angrep på det bestående skattesystem eller oppfattes som et generelt uttrykk for at folk flest er mest interessert i å betale den skatt som «i øyeblikket passer best for meg» - ja, det sies det intet om!

Når en i ettertid ser på de skattesaker som har versert rundt enkelte sentrale politikere og nå de siste utspill om at enkelte faktisk kan tenke seg å unndra seg deler av fellesskapets forpliktelser må en kunne stille seg spørsmålet om ikke belgieren faktisk kan ha rett i sin påstand! Har vi mistet den siste rest av moralsk ansvar. Spørsmålet vil også kunne få større aktualitet når den enkelte skatteborgers økonomi blir litt trangere.

Den stadige økende ØKO-krim med Bach-pyramiden i Vestfold og den siste pengepyramiden i Oslo hvor 10-talls millioner er holdt utenfor den regulerte samfunnsøkonomi, må da føre til at ansvarsbevisste borgere stopper opp og stiller seg spørsmålet: Er det slik vi vil ha det i Norge? Ingen som vil betale til fellesforbruket - med resultat at helsekøene blir lengre og ungdom står uten skoletilbud? Dette vil da til sist kunne ramme oss alle engang - og hva da! Er jeg den som med hevet hode kan stå fram og kreve noe fra det offentlige fordi jeg har betalt min lovbestemte andel?

Til alle medlemmene i forbundet kan en så reise spørsmålet om hvordan de forholder seg til dette samfunnsproblem i sitt daglige arbeid. Har ligningsnemndsmedlemmer en viktig rolle ut fra sin lokalkunnskap å gi tilbakemeldinger og øve påtrykk slik at de om mulig kan virke som positive oppdragere av folks ansvarsfølelse? Ligger det en aldri så liten utfordring her?

► Og slik så
det ut i 1987

Lederen har ordet:

Svart arbeid

Svart arbeid eller svart betaling er ikke rettslige begrep med fast innhold, men brukes for å betegne den svarte økonomien i samfunnet. Uttrykket svart arbeid brukes vanligvis om avtaler som etter sitt innhold utløser skatter eller avgifter etter skatte- og avgiftslovgivningen, men hvor partene har avtalt eller forutsatt at transaksjonen ikke skal gjøres kjent for skattemyndighetene. Det ligger i sakens natur at slike avtaler sjelden vil foreligge skriftlig, men avtalen eller forutsetningen vil typisk komme til uttrykk gjennom vederlagsfastsettelsen. Både mottaker av svart betaling og betalers forhold vil kunne rammes av straffebestemmelsene om skattesvik i ligningsloven kap. 12. I større saker risikerer både bestiller og utøver av svart arbeid ubetinget fengsel.

Avtaler som innbefatter svart arbeid vil nok i utgangspunktet være privatrettslig gyldige, men den uformelle håndtering av mange slike avtaler vil lett føre til betydelige bevisproblemer. Dersom en ikke kan dokumentere hva som er avtalt, vil det for eksempel ofte være vanskelig for

bestiller å håndheve rettigheter etter annen lovgivning en skatte- og avgiftsretten. Det gjelder i forhold til vedkommende som utfører arbeidet i tilfelle hvor kvaliteten ikke er tilfredsstillende, men også mer generelt i forhold til tredjepersoner, som når forsikringsselskapene kreves dokumentasjon for at arbeider er fagmessig utført. Slike problemer kan lett bli mye dyrere enn skattebesparelsen. Problemet forsterkes av det er en del mindre seriøse aktører som arbeider svart.

Byråkratiet rundt håndteringen av skatte- og avgiftsforpliktelsene kan tidvis virke overveldende. Men når en ser hen til betydningen for velferdsstaten og lovlige virksomheter av at skatte- og avgiftslovgivningen følges opp, samt de problemer en selv kan møte ved å benytte svart arbeid, er gjerne ikke alternativet svart betaling så mye bedre tross alt.

*Hugo P. Matre,
Styreleder i Ligningsutvalget*

Møte med Finansministeren

Økonomisk kriminalitet og svart arbeid er et samfunnsproble som alle er opptatt av. Vi var så heldige at vi fikk et intervju med Finansminister Sigbjørn Johnsen om temaet.

Norge ses på som verdens beste land å bo i og vier av de aller rikeste. Likevel ser vi stadig eksempler på at svart arbeid og økonomisk kriminalitet avdekkes. Hvor stort omfang tror finansministeren at det er på «svarte markedet»?

Det ligger i sakens natur at det ikke finnes pålitelig statistikk som gir konkret svar på omfanget av det svarte markedet, eller over den svarte økonomien totalt.

Mange land har imidlertid gjennomført diverse undersøkelser og forskning knyttet til dette temaet, og vi har derfor en pekepinn på hvilken størrelsesorden problemet utgjør. Undersøkelsene viser at den svarte økonomien ligger i størrelsesorden fra 4 til 6 prosent av et lands BNP og opptil 20 prosent av et lands BNP.

Så selv om vi holder oss til undersøkelsene med lavest anslag, kan vi med sikkerhet si at den svarte økonomien utgjør et stort problem for de fleste land. Her hos oss har skatteetaten og andre, som for eksempel Skattebetalerforeningen, gjennomført ulike undersøkelser knyttet til privatmarkedet.

Det mange av disse undersøkelsene viser er at det er en foruroligende høy andel av befolkningen som synes det er greit å betale svart for ulike tjenester. Alt i alt er dette bekymringsfullt, og det viser at det er viktig med en kontinuerlig innsats for å bekjempe skatte- og avgiftsunndragelser.

I et tilsvarende intervju med din forgjenger Kristin Halvorsen i 2007 uttrykte hun at skatteunndragelser og økonomisk kriminalitet fører til urettmessig og uønsket fordeling av samfunnets ressurser og tiltak mot dette skal fortsatt ha høy prioritet. Hva gjør regjeringen?

Regjeringen har satset betydelig på bekjempelse av skatte- og avgiftsunndragelser de siste fire årene, særlig gjennom budsjettmessig styrking av skatteetaten og toll- og avgiftsetaten, regelverksforbedringer og gjennom det internasjonale arbeidet

mot skatteparadiser. Som et mer generelt grep oppnevnte Regjeringen i 2007 Skatteunndragelsesutvalget, som skulle gå igjennom regler og muligheter for bedre kontroll i skatte- og avgiftssystemet. Utvalget avga sin utredning NOU 2009:4 Tiltak mot skatteunndragelser 24. februar 2009.

I løpet av den rød-grønne regjeringens periode er bevilgningene til skatteetaten og toll- og avgiftsetaten arbeid for å bekjempe skatte- og avgiftsunndragelser økt med til sammen 130 millioner kroner i engangsbevilgninger og 250 millioner kroner som en varig styrkning. De økte bevilgningene har blant annet ført til at bistandsrevisorordningen er blitt landsdekkende, at saksbehandlingskapasiteten ved Sentralskatte-

kontoret for utenlandssaker er blitt styrket og at det er blitt etablert et eget servicesenter for utenlandske arbeidstakere. Videre er en stor del av de forannevnte midlene gått til en generell styrking av skatteetatens bransjekontroller, innsats mot finansparadiser, kontroll med utenlandsk arbeidskraft og styrking av de regionale skattekrimenhetene. Også toll- og avgiftsetatens arbeid med økonomisk kontroll er styrket, blant annet med midler til bekjempelse av piratkopierte varer og styrking av etatens virksomhetskontroll.

Jeg har også lyst til å nevne at toll- og avgiftsmyndighetenes grensekontroll er styrket. Dette ved at det er bevilget penger til anskaffelse av en stasjonær skanner på Svinesund og ved at det er bevilget penger til en generell styrking av grensekontrollen ved flyplasser og ferjeterminaler. Toll- og avgiftsetaten har også fått betydelige midler til styrking av innsatsen mot valutasmugling, herunder en styrking i statsbudsjettet for 2009 som innebærer en oppbemanning på 12 årsverk i etaten, i tillegg til anskaffelse av tre hunder som skal spesialiseres til søk mot valuta.

Stoltenberg-regjeringen har også gjort mye når det gjelder å sørge for at skatteetaten og toll- og avgiftsetaten har effektive hjemler og virkemidler når de fører kontroll med at skatte-, toll- og avgiftsregelverket blir overholdt. I 2007 tok regjeringen blant annet initiativ til å innføre en hjemmel for skattemyndighetene til å illegge bokføringspålegg og betinget tvangsmulkt ved overtredelse av bokføringslovgivningen.

En annen lovendring som Regjeringen initierte var innføringen av en hjemmel for skattemyndighetene til å innhente kontrollopplysninger om bruk av utenlandske betalingskort i Norge. Ved å gi skattemyndighetene hjemmel til å identifisere kontoindehavere gjennom opplysninger om bruk av utenlandske betalingskort i Norge, vil man kunne avdekke midler plassert i utlandet som ikke er oppgitt til beskatning her.

Jeg bør også nevne at adgangen for skatte-, toll- og avgiftsmyndighetene til å gi opplysninger til politi- og påtalemyndighet ble betydelig utvidet i 2007 – slik at vilkårene for å gi opplysninger til politiet og påtalemyndighetene ikke skulle stenge for en effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet.

Selv om Regjeringen allerede har gjennomført mange forbedringer når det gjelder mulighetene for å bekjempe skatte- og avgiftsunndragelser, vil vi ikke stoppe med dette.

Skatte- og avgiftsunndragelser vil være et område vi vil ha oppmerksomheten rettet mot også fremover. Når det gjelder Skatteunndragelsesutvalget er det i den andre Soria Moria-erklæringen uttalt at Regjeringen vil følge opp forslag fra utvalget. Enkelte av forslagene fra utvalget er faktisk allerede fulgt opp. Blant annet fremmet regjeringen i Prop 1 L (2009–2010) forslag til lovendringer som legger til rette for at en større del av betalingsstrømmene skjer gjennom banker

og finansinstitusjoner, slik at transaksjonene blir sporbare og dermed vanskeligere å skjule.

Regjeringen foreslo tiltak både overfor næringsdrivende og privatmarkedet – samt tiltak mot valutasmugling. Videre vil vi nå fortsette arbeidet med mange av de andre forslagene fra utvalget. I tillegg til dette arbeider departementet for tiden med problematikken knyttet til skatteetatens bokettersynsbestemmelser og forholdet til advokaters taushetsplikt.

I samarbeid med Samferdselsdepartementet ser vi også på hvordan vi kan komme problemene i drosjenæringen til livs. Jeg tenker her først og fremst på behovet for lovendringer slik at skatte- og avgiftsmyndighetene kan gi opplysninger om lovovertrедelser på skatte- og avgiftsområdet til løvemyndighetene, og at disse kan legge vekt på opplysningene ved tildeling og tilbakekall av løyver.

Til slutt vil jeg også gjerne fremheve det viktige arbeidet departementet gjør i forhold til å inngå informasjonsutvekslingsavtaler med de såkalte «skatteparadisene». Norge har lenge deltatt i og aktivt støttet opp om OECDs arbeid rettet mot finansparadiser og skadelige skatteregimer. Som oppfølging til OECDs arbeid på dette området ble det Nordiske prosjektet mot finansparadiser opprettet. Gjennom dette prosjektet gjennomføres det fellesnordiske forhandlinger med finanssentra om avtaler om utveksling av opplysninger i skattesaker. Til nå er 15 avtaler inngått, herunder med de mest sentrale jurisdiksjonene, som Isle of Man, Jersey, Guernsey og Cayman Islands.

Det pågår fortsatt forhandlinger med flere andre jurisdiksjoner som er utpekt av de nordiske skattemyndighetene som nøkkeljurisdiksjoner for nordiske skattytere til bortgjemning av midler. De internasjonale avtalene og muligheten til å følge pengestrømmer gjør at det er langt større oppdagelsesrisiko knyttet til å skjule formuer i utlandet enn tidligere. Dette bidrar også til at stadig flere skattytere melder fra til skattekontorene om at de har formue og inntekt i utlandet som de ikke har ført opp i selvangivelsen. De såkalte skatteamnestisakene omfatter til nå mer enn 410 personer med til sammen formue og inntekt for over 1,8 milliarder kroner (per 1. januar 2010).

Det finnes mange tiltak som for eksempel «Samarbeidsforum mot svart økonomi» der de fleste store samfunnsaktører er med. Hvorfor klarer vi likevel ikke å få bukt med dette problemet?

Det finnes ulike nasjonale og internasjonale studier av svart arbeid som forsøker å beskrive holdninger og enkelte bakenforliggende årsaker til skatteunndragelser. Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning ved professor Erling Eide

peker i rapport 6/2000 på flere hovedtyper av faktorer som kan påvirke omfanget av hvor mye den enkelte vil arbeide svart og/eller unndra skatt. Dette kan være individuelle preferanser (individuelle fysiske og psykiske behov og normer), medfødte og ervervede egenskaper, sosiale normer, konkrete muligheter for unndragelse, gevinster ved unndragelse og sanksjoner for lovbrudd. Enkelte undersøkelser kan også tyde på at skatteunndragelser oppfattes som mer uproblematisk moralsk sett, sammenlignet med for eksempel tyveri av tilsvarende beløp, fordi det å berike seg på et upersonlig samfunn er mindre forkastelig enn å la berikelsen gå ut over enkeltindivider eller bestemte bedrifter.

Individuelle normer kan imidlertid påvirkes av omgivelsene; for eksempel kan sosiale normer eller lovvedtak øve innflytelse på den enkeltes individuelle normer for rett og galt. Hvordan individet oppfatter risikoen og strengheten av forskjellige formelle og uformelle sanksjoner mot svart arbeid og skatteunndragelse vil også være av betydning for den enkeltes valg.

Skal man bekjempe den økonomiske kriminaliteten er det derfor viktig at myndighetene kontinuerlig arbeider med kontrolltiltak og regelverksforbedringer, samt forebygging for eksempel ved påvirkning av holdninger. Dette er ingen enkel oppgave. En åpen økonomi med økende samhandling på tvers av landegrensene, kompliserte selskapsstrukturer og avanserte transaksjoner stiller stadig nye krav til kompetanse og ressursinnsats fra kontrollmyndighetene.

Videre er kriminalitetsbildet i Norge i rask endring. Store og komplekse nettverk av personer og selskaper driver i dag organisert kriminalitet på flere områder samtidig, herunder skatte- og avgiftsområdet. Det er ingen hemmelighet at denne type saker er svært ressurskrevende.

Den store «drosjesaken» i Oslo avslørte enorme summer i både skatte, avgift og trygdesvindel. Burde ikke dette synliggjøre at det er behov for å sette inn enda større ressurser på kontroll mot bestemte områder? Det er all grunn til å tro at andre næringer også har tilsvarende svindel?

Selv om den såkalte drosjesaken gjerne omtales som «unik» på grunn av det enorme omfanget skatte- og avgiftsunndragelser som ble avdekket, er det dessverre urealistisk å tro at det ikke foregår utstrakt svindel innenfor andre næringer.

Skattemyndighetenes bransjekontroller innenfor blant annet frisør-, restaurant-, tannlege- og bygg- og anleggsbransjen bekrefter også at det er lignende problemer (om enn i mindre skala) i andre bransjer.

Dette var noe av bakgrunnen for at Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 styrket skatteetatens budsjett med 99,2 millioner kroner som blant annet skal brukes til styrking av etatens bransjekontroller, herunder flere merverdiavgiftskontroller. Beløpet ble bevilget med halvårsvirkning for 2009, og helårsvirkningen av denne styrkingen er 185,4 millioner kroner i 2010.

Er straffene for økonomisk svindel for lave?

Regelverkets allmennpreventive virkning er avhengig av at lovovertrედelsene avdekkes og sanksjoneres strengt. Når det gjelder selve strafframmene for økonomisk kriminalitet må disse antas å være tilstrekkelige. Selv om man i enkelte saker ser at gjeldende strafferammer ikke utnyttes maksimalt ved straffeutmålingen, vil jeg si at også straffenivået i de fleste skattesaker er på et akseptabelt nivå, selv om det – og da særlig i de groveste sakene – kanskje kan være noe mer å gå på.

Bruk av rettighetstap bør også vurderes i større grad enn i dag, bl.a. tap/nektelse av bevillinger, løyver og lignende. Drosjeprosjektet til Skatt øst har aktualisert problemstillingen for så vidt gjelder løyver, og som nevnt foran jobber Finansdepartementet for tiden sammen med Samferdselsdepartementet om et lovforslag som går ut på at skatte- og avgiftsmyndighetene og løyvemyndighetene skal kunne utveksle opplysninger som er relevante for løyvebehandlingen, og at disse skal kunne tillegges vekt selv om lovovertrედelsene ikke har ført til en rettskraftig dom.

I en verden der IT stort sett styrer hverdagen vår, vil vi komme dit at det ikke lenger blir kontantomsetning, der alle betalingstransaksjoner går via kort og derigjennom registreres både på selger og kjøper?

Den nødvendige teknologien for et kontantløst samfunn eksisterer allerede i dag. Det er imidlertid flere fordeler

ved kontantbruk utover at det er teknologiavhengig – for eksempel har det personvernfordeler. Når eller om Norge noensinne vil komme dit at det ikke lenger er ønskelig å ha en viss kontantomsetning er det derfor vanskelig å si noe sikkert om.

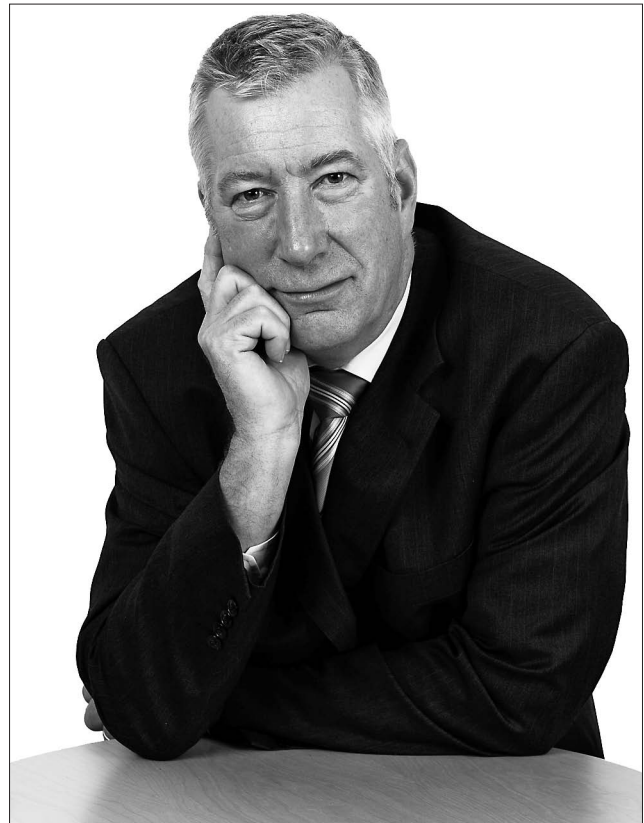
Det er imidlertid liten tvil om at det i kontrollsammenheng hadde vært en stor fordel om kontantøkonomien ble borte. Kontantomsetning vanskeliggjør myndighetenes kontrollarbeid fordi betaling med kontanter gjør det mulig å gjennomføre transaksjoner som ikke etterlater seg spor, og som det derfor er vanskelig å påvise i ettertid. På denne måten blir kontrollmyndighetenes arbeid med å avdekke og dokumentere skatte- og avgiftsunndragelser betydelig vanskeligere når betalingen skjer kontant istedenfor med kort.

Dette er også bakgrunnen for at regjeringen i høst valgte å følge opp tre av Skatteunndragelsesutvalgets forslag til tiltak rettet mot bruken av kontante betalingsmidler med forslag til lovendringer i Prop 1 L (2009–2010). For å redusere bruken av kontante betalingsmidler foreslo regjeringen å nekte fradragsrett for kostnader som ikke er betalt via bank, hvis beløpet er over 10 000 kroner. Forslaget omfatter både nektelse av inntektsfradrag etter skatteloven og fradrag for inngående avgift etter merverdiavgiftsloven. Videre foreslo regjeringen at kjøper ved kjøp av tjenester (og varer sammen med tjenester) skal kunne bli gjort medansvarlig for skatt og merverdiavgift som den som leverer tjenesten har unndratt, dersom kjøpesummen overstiger 10 000 kroner og kjøperen ikke har betalt via bank. I samme lovproposisjon foreslo regjeringen også at tollmyndighetene ved brudd på plikten til å deklare valuta over 25 000 kroner som føres ut eller inn av Norge skal få adgang til å ilegge et overtredelsesgebyr på inntil 30 prosent av det beløpet som ikke er deklareret.

Tilbake til start: Det sies ofte at et velsmurt samfunn «trenger» en viss mengde svart økonomi for at det skal fungere? Hvis alle skatter og avgifter ble betalt inn ville det offentliges inntekter stige betydelig og derigjennom gi mange ringvirkninger for oss alle. Men vil det også ha negative konsekvenser på for eksempel prisstigning og rentenivå?

Det er ingen grunn til å tro at vi trenger den svarte økonomien for å smøre økonomien. Det er heller slik at den svarte økonomien kan bidra til å svekke oppslutningen om skattesystemet og dermed viljen til å stå på litt ekstra.

Dersom vi kan redusere omfanget av den svarte økonomien, og på den måten får inn mer i skatter og avgifter, vil det gjøre det mulig å ha et lavere skatte- og avgiftsnivå, noe som de fleste vil ha glede av. Det er ingen grunn til å tro at dette vil bidra til å øke verken priser eller renter, snarere tvert i mot.

Hvis finansministeren skulle gi noen personlige råd til både lønsmottakere og næringslivet på dette området, hva vil du da si?

Det er viktig å bekjempe skatte- og avgiftskriminalitet fordi det påfører samfunnet betydelige tap hvert år. Dette rammer både individ og samfunn siden det blir mindre penger til velferdsgoder som skoler, veier, helse/omsorg og annen viktig infrastruktur i samfunnet. Unndragelse av skatter og avgifter skaper uakseptabel omfordeling mellom individer i samfunnet og uønsket konkurransevridning mellom næringsdrivende. Prisingmekanismen for viktige goder som bolig, fritidseie og andre forbrugsgoder og dyre kapitalvarer favoriserer de som unndrar seg fellesskapets plikter, men samtidig nyter godt av godene.

Skatte- og avgiftsunndragelser kan også medføre rettighetstap for den enkelte. Opparbeidelse av rettigheter som pensjon, sykepenger og fødselspenger skjer på grunnlag av inntekt. Dersom inntekten ikke oppgis til beskatning, vil den enkelte heller ikke opparbeide seg det sikkerhetsnettet som trykderettighetene

Vi takker Sigbjørn Johnsen!

Levi Slåen

Ledelse og økonomisk kriminalitet

Økonomisk kriminalitet er antatt å være et betydelig problem i samfunnet. Omfanget er uklart, men mørketallene er trolig svært store. Begrepet brukes som en upresis fellesbetegnelse for vinningsmotivert kriminalitet av mange slag som enten reduserer samfunnets fellesgoder, skader individuelle økonomiske verdier eller reduserer den samfunnsmessige styring. Begrepet omfatter også overtredelser av en rekke pliktregler på regnskaps- og skatteområdet.

Denne ingressen er hentet fra Handelshøyskolen BI sin publikasjon om masterprogrammet i dette emnet. Vi tok en prat med hovedansvarlig for dette studiet: Professor Petter Gottschalk.

Først: Hva menes med økonomisk kriminalitet?

Med økonomisk kriminalitet menes alle ulovlige handlinger der økonomisk gevinst er motivet, formålet og resultatet. Økonomisk gevinst er i denne sammenheng urettmessig ervervelse av andres eiendom. Økonomisk kriminalitet er profittmotiverte, lovstridige handlinger som ofte begås som ledd i organisert kriminalitet av en kriminell organisasjon eller begås innenfor eller med utspring i en økonomisk virksomhet som i seg selv er – eller gir seg ut for å være – lovlig. Økonomisk kriminalitet rammer som regel økonomiske eller ideelle samfunnsinteresser eller store organisasjoner som finansinstitusjoner eller industrivirksomheter i tillegg til enkeltindivider i samfunnet.

Hvordan skal samfunnet angripe dette?

Man kan ikke bekjempe noe man ikke forstår. Derfor er kunnskap viktig for å lykkes. God bekjempelse av økonomisk kriminalitet på samfunnsnivå er i stor grad avhengig av hensiktsmessig ansvarsfordeling og samarbeid mellom på den ene siden kontrollaktører (ikke minst offentlige etater som skatteetaten mv) og på den andre siden politi- og påtalemyndigheten. Det er store forskjeller mellom ulike kategorier økonomisk kriminalitet; utroskap og markedsmanipulering

utgjør f eks svært forskjellige typer adferd begått i forskjellige kontekster. Derfor er både breddekunnskap (generalister) og dybdekunnskap (spesialister) viktig.

Hvorfor et masterprogram?

Det er blitt et klart lederansvar å forhindre økonomisk kriminalitet. Likevel skjer økonomisk kriminalitet i og mellom virksomheter og individer i økende grad. Det er derfor viktig å bevisstgjøre de som skal ut i lederstillinger i samfunnet på dette. Masterprogrammet er åpent for alle som på deltid vil følge et master of managementprogram ved BI. Vi håper på mange deltakere fra kontrollaktører som skatteetaten.

Hva omhandles i studiet?

Programmet skal gi deltakerne inngående forståelse for samspillet mellom innsikt i hvordan økonomisk kriminalitet foregår og innsikt i tiltak for å forhindre og oppklare økonomisk kriminalitet. Med utgangspunkt i teorier om økonomisk og organisert kriminalitet kombinert med norske og internasjonale eksempler, får deltakerne grundig innsikt i kriminalitetsbildet for å kunne avdekke og forebygge kriminalitet. Deltakerne utvikler kunnskap om interne granskinger og etterforskningsledelse. Teori og praksis er vesentlig å kombinere når målsettingen er å tilføre kunnskap for å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Dette er hvitsnippprogrammet som lærer deltakerne å avsløre hvitsnippkriminalitet og forstå alvorligheten i denne formen for kriminalitet. Hvitsnippkriminalitet er grov

kriminalitet som rammer ideelle samfunnsinteresser, store organisasjoner innen finans, øvrig næringsliv og offentlig forvaltning, samt enkeltindivider i samfunnet.

Og skatteetatens tilsatte er velkomne som studenter, hva vil det bety for dem?

Programmet vil gi personer som til daglig arbeider med forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet, en systematisk tilnærming til arbeidet og en formalisert bekreftelse på sin kompetanse.

Hvor omfattende er studiet?

Programmet gjennomføres over 5 samlinger med totalt 150 timer. Studentenes arbeid med prosjektoppgaven presenteres i samlingene. Det gis muntlig tilbakemelding på presentasjonene, og det avholdes veiledningsmøter med hver gruppe. Det gis rådgivende veiledning, ikke evaluerende veiledning. Veiledningstilbudet er estimert til en time for hver student som tar dette programmet som et vanlig management program.

Eksamen?

Studentene evalueres gjennom prosjektarbeid (18 studiepoeng) og skriftlig eksamen (12 studiepoeng). Prosjektarbeidet utføres i grupper på 2 eller 3 personer. Det er individuell skriftlig eksamen.

Professor Petter Gottschalk

Levi Slåen

**Ligningsutvalget har ny adresse!
Ligningsutvalget har lagt ned kontoret i Bergen.**

**Ny adresse er:
Ligningsutvalget, c/o Devold Regnskapskontor
Tverrgaten 10 Marken, 5017 Bergen**

**Nytt telefonnummer er:
55 32 32 50**

Telefaks og e-postadresser er uendret

Økokrims hospitantordning for ansatte i Skatteetaten

Av fagdirektør Geir Kjetil Finneide, Økokrim

Bakgrunn

Et godt samarbeid mellom skatteetaten og politi/påtalemyndighet er svært viktig for bekjempelsen av skatte- og avgiftskriminalitet. Denne helt sentrale forutsetning påpekes jevnlig både fra politisk hold og fra ledende aktører i det operative arbeidet. I denne forbindelse nevnes særlig den inngåtte samarbeidsavtale av 15. august 2005 mellom riksadvokaten, politidirektøren, sjefen for ØKOKRIM og skattedirektøren. Videre nevnes etableringen av Det sentrale samarbeidsforum med de samme deltagere, samt Instruks om operativt samarbeid mellom politi/påtalemyndighet og skatteetaten, vedtatt 24. oktober 2006.

ØKOKRIM har lang tradisjon for tverrfaglig samarbeid, både internt og sammen med kontrollorganer – ikke minst skatteetaten.

ØKOKRIM har siden 2005 også hatt en fast hospiteringsordning for ansatte i skatteetaten.

Nærmere om hospitantordningen

Hospiteringsordningen innebærer at ansatte i skatteetaten over en periode på 4–5 måneder følger arbeidet ved ØKOKRIM gjennom deltakelse i et av enhetens team. Teamene er tverrfaglig sammensatt, med revisorer/økonomer, politietterforskere og jurister. Hensikten med oppholdet er at vedkommende skal

få innsikt i ØKOKRIMs arbeidsmetoder og ta med seg erfaringene tilbake til egen etat.

Hospitantene er underlagt ØKOKRIMs instruksjonsmyndighet i hospiteringsperioden. Vedkommende har ikke politimyndighet, men arbeider og deltar sammen med ØKOKRIMs ansatte blant annet i avhørs- og ransakingssituasjoner. Tanken er at man skal behandles mest mulig likt ØKOKRIMs egne ansatte, likevel slik at skatteetaten beholder arbeidsgiveransvaret også i hospiteringsperioden.

Det gjennomføres to hospiteringsperioder pr år, én fra medio januar til medio juni og én fra medio august til medio desember.

Hospitantstillingene kunngjøres av Skattedirektoratet og hospitantene velges ut i samarbeid mellom Skattedirektoratet og ØKOKRIM. Bakgrunnen for dette er et ønske om å sikre best mulig utbytte for skatteetaten under hensyntagen til at det daglige arbeidet skal skje gjennom arbeid som teammedlem hos ØKOKRIM. Det er derfor viktig å finne frem til best mulig egnede hospitanter.

Erfaringer

ØKOKRIM anser hospitantordningen som et vellykket og nyttig bidrag til kompetanseheving på tvers av etatene. Tilbakemeldingene fra skatteetatens ansatte som har hospitert ved ØKOKRIM viser at man gjennom et opp-

hold på 4–5 måneder får godt innblikk i organisasjon, arbeidsoppgaver og arbeidsmetoder. Også for ØKOKRIM gir hospitantordningen positiv effekt; dyktige hospitanter bidrar i ØKOKRIMs arbeid og til vedlikehold av den innsikt og forståelse for andre etater som er så viktig for gode resultater.

Hospitantstillingene for 2010 er besatt, men det legges opp til to hospiteringer også for 2011.

Samarbeid mot svart økonomi – fellesskap i bekjempelsen av et samfunnsproblem

Av seniorrådgiver Per Arne Paulsen SKD

Samarbeid mot svart økonomi er en allianse mellom Skatteetaten og sentrale parter i arbeids- og næringsliv – KS, LO, NHO, Unio og YS.

Grunnlaget for dagens samarbeid går tilbake til *Aksjon mot svart arbeid* som pågikk i perioden 1992 – 1996. I 1997 ble *Samarbeidsforum mot svart økonomi* stiftet og formalisert i en avtale som fokuserte på forebyggende tiltak mot svart økonomi. YS og Unio har kommet med i samarbeidet de siste år. I dag er navnet på alliansen *Samarbeid mot svart økonomi* – ofte forkortet til SMSØ.

SMSØ blir ledet av skattedirektør Svein R Kristensen og organisasjonene er representert med sentrale medarbeidere. Se nærmere på www.samarbeidmotsvartokonomi.no. Foruten det samarbeidet som skjer sentralt i SMSØ, er det også etablert 16 *Regionale Samarbeid mot svart økonomi (RSMSØ)* rundt i landet. De har representasjon fra organisasjonene slik som i den sentrale alliansen, men regionalt kan det inngås samarbeid med andre parter, enten på prosjektbasis eller gjennom mer formalisert deltakelse.

Det er spesielt tre forhold knyttet til arbeidet mot svart økonomi som framstår som særdeles viktige for partene:

- Sikre et seriøst arbeidsliv
- Hindre uønsket konkurransevridning
- Sikre skatteinngangen

Den sentrale alliansen setter de grunnleggende premisser for arbeidet regionalt, men ellers er det de regionale samarbeid

(RSMSØ) som i stor grad utvikler og gjennomfører tiltak mot svart økonomi. Eksempler på tiltak:

- *Spleiselaget – et undervisningsopplegg for videregående skole*
- *Møte med lærlinger*
- *Regnskapsopplæring og -konkurranser for ungdoms- og studentbedrifter gjennom Ungt Entreprenørskap*
- *Holdningsundersøkelser*
- *Holdningskonferanser*
- *Regionale aksjoner mot svart arbeid*
- *Regionale temakonferanser*

Forebyggende arbeid ovenfor ungdom har stått sentralt i arbeidet til alliansen gjennom alle år. *Spleiselaget* er et landsdekkende undervisningsopplegg rettet mot elever i videregående skole. Målsettingen med dette tiltaket er å skape forståelse for skattesystemet i Norge. Gjennom kunnskap om grunnleggende samfunnsforpliktelser settes også fokus på temaet svart økonomi. Gjennom de siste fire år har over 125.000 elever møtt *Spleiselaget*. Mange av disse har også blitt brukere av Skattesiden for ungdom – www.spleiselaget.no.

I november 2009 var alle partene i *Samarbeid mot svart økonomi* – både sentralt og regionalt – samlet til konferansen «Svarte hull». Her ble alliansen enige om viktige prioriteringer framover og det er særlig to sentrale tiltak som står på dagsorden i 2010:

- *Utvikle et undervisnings- og informasjonsopplegg som kan fortelle om konse-*

kvenser av svart økonomi for lærlinger og arbeidsgivere

- *Utarbeide et forebyggende informasjonsopplegg ovenfor medlemsmassen hos partene i Samarbeid mot svart økonomi. Her ligger det et potensiale for å nå ca 1.500.000 personer og fortelle om konsekvensene av svart økonomi.*

I den utadrettede kommunikasjonen om temaet svart arbeid har alliansen fått utarbeidet en ny logo siste år. Den har et klart budskap – svart arbeid er en tyv! Gjennom dette ønsker også partene å synliggjøre at de er klare støttespillere i kampen mot svart økonomi.

I den utadrettede kommunikasjonen om temaet svart arbeid har alliansen fått utarbeidet en ny logo siste år. Den har et klart budskap – svart arbeid er en tyv! Gjennom dette ønsker også partene å synliggjøre at de er klare støttespillere i kampen mot svart økonomi.

www.samarbeidmotsvartokonomi.no

- og nå finner du
oss på nettet -

Her finner du oss:

www.utvalget.no

Her finner du også utvalgsheftene